

De doe-democratie viert hoogtij. Burgers wachten niet meer voor elk initiatief op medewerking van de overheid. En de overheid doet steeds meer een beroep op de kracht van bewoners. Maar is daarmee de rol van de rijksoverheid uitgespeeld? Nee, voorlopig niet, stellen Josien Kuiper en Simone Barel van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Overheid stimuleert de 'doe-democratie'

Steeds vaker nemen burgers het heft in eigen hand. Problemen lossen ze zo veel mogelijk zelf op. Terwijl burgers zelf hun wegen zoeken en vinden, lijkt de overheid zelf af en toe nog wel te worstelen met haar nieuwe rol. Want als bewoners zelf aan de gang gaan met zorg in de eigen buurt, wat moet de overheid dan nog? En wat moet energiebeleid nog voorstellen als burgers met elkaar windmolens en windenergie produceren en dat geheel onafhankelijk blijken te kunnen? Josien Kuiper en Simone Barel houden zich beiden bezig met dit thema op het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Kuiper: "De rijksoverheid ondersteunt de beweging dat bewoners zelf het initiatief nemen om hun leefomgeving te verbeteren. De uitgebreide verzorgingsstaat is immers niet meer van

deze tijd en bovendien te kostbaar. Daarbij realiseren we ons goed dat voor sommige taken de overheid verantwoordelijk blijft. Een leefbare woonomgeving is voor ons de leidraad."

Knellende regels

Dat heet dus burgerparticipatie? Barel: "We praten tegenwoordig liever over overheidsparticipatie. De overheid doet mee met actieve burgers. De overheid faciliteert en denkt mee met bewoners die ideeën hebben. Je moet als overheid je zo opstellen dat burgers zich uitgenodigd voelen en de ruimte krijgen voor hun initiatieven. Dat is echte overheidsparticipatie." Maar wat moet een overheid dan precies doen? Kuiper: "De rijksoverheid is aan zet op momenten dat de regels knellen.

Dat hoeven niet altijd de formele regels te zijn, heel vaak blijkt de beleving onjuist of hebben mensen onvoldoende informatie. Ze haken af omdat ze denken dat iets niet mag. Dat is lang niet altijd het geval en dan is het de taak van de overheid om ervoor te zorgen dat mensen juist geïnformeerd zijn. Daarnaast moet de overheid de regelgeving goed afpellen en kijken waar regels aangepast of geschrapt kunnen worden. Tot slot kunnen overheden kijken of er in de fiscale sfeer nog mogelijkheden zijn om burgerinitiatieven te stimuleren."

Bewonersbedrijven

Een van de concrete projecten waar het ministerie zich mee bezighoudt, via het Landelijk Steunpunt Aandachtswijken, is het bewonersbedrijf. In bewonersbedrijven nemen bewoners zelf de exploitatie van een wooncomplex op zich. De winst investeren ze weer in de wijk. Het moge duidelijk zijn dat de regels rondom woningen, bedrijven en bewoners niet naadloos passen op dit soort initiatieven. Het ministerie kijkt daarom in de concrete projecten Arnhem en Leeuwarden waar het eventueel knelt en hoe dat op te lossen is. Barel: "In het landelijk gebied is de problematiek soms net iets anders dan in de stad. Het programma Bevolkingsdaling focust zich daarom op de krimpregio's. Hoe kun je burgerschap daar ondersteunen? Bovendien heb je in krimpregio's ook nog te maken met een soort verdringingseffecten. Bijvoorbeeld in een gemeente waar een aantal scholen dicht moest. Een van de kernen behield haar schooltje, vooral omdat daar veel actieve burgers wonen die veel voor elkaar krijgen. De andere kern had het nakijken. Dat zijn wel de dilemma's waar we nu met elkaar voor staan. Deels los je dat op met goede communicatie. Wat dat betreft is de gemeente Berkelland een mooi voorbeeld. Daar heeft de gemeente heel open en duidelijk gecommuniceerd met de bevolking dat zij een aantal voorzieningen wil afstoten en bewoners uitgenodigd om deze op een alternatieve manier te behouden." Kuiper: "Zo vermijd je de beschuldiging dat de zelfredzaamheid van de bewoners alleen maar gestimuleerd wordt om te bezuinigen. Natuurlijk, de overheidskosten zijn belangrijk, maar zeker zo relevant is dat er in burgers heel veel energie zit die er vooral uitkomt als je die mensen de ruimte geeft. En dat is wat het ministerie voor de komende tijd het belangrijkste vindt."

Simone Barel (l) en Josien Kuiper, ministerie van BZK: "Burgerparticipatie? We praten tegenwoordig liever over overheidsparticipatie. Je moet als overheid je zo opstellen dat burgers zich uitgenodigd voelen en de ruimte krijgen voor hun initiatieven." Foto: Geert van Duinhoven.

Geert van Duinhoven